

долнитѣ краища на които се оставали, за свързване по между имъ, нѣколко дълги и жилави клонове. Тѣзи колове се забивали на бермата на лагерния валъ, наклонно къмъ полето, и като давали твърдостъ и сила на вала, имали значително прѣвсходство надъ дебелитъ колове на гърцитѣ, съ много къси и остри съчки, за което гръцкитѣ войници не можали да ги носятъ на себѣ си, а въ случай на нападение отъ неприятеля, послѣдния лесно ги измѣквалѣ.

За скорото и лесно заемание, укрѣпяване и устройство на лагеритѣ много помагало сжщо и това, че римскитѣ войници още отъ млади били приучени на всѣкаквъ родъ тѣжки трудове и работи, въ туй число земекопнитѣ въобще и построяването на лагери особено, тѣй щото това за тѣхъ не било нѣщо ново, а работа отдавна позната и обиковенна.

Ако лагера трѣбвало да се заеме и устройва далечъ отъ неприятеля, то при приближението на армията до мѣстото, избрано отъ трибуна и центурионитѣ за лагеръ, всики разни родове войски направо заемали опрѣдѣленитѣ имъ мѣста, сними мали оржието и товара си и незабавно пристѣпвали къмъ земланитъ работи по укрѣпяването на лагера, а слѣдъ туй вече къмъ вжтрѣшното му очертание и устройство. А ако лагера трѣбвало да се устройва наблизо или прѣдъ неприятеля, то частъ отъ войскитѣ се испращала на прѣдъ за прикритие на работитѣ, а останалитѣ войски бързо укрѣпвали най на прѣдъ лагера, а послѣ го заемали и устройвали отвжтрѣ.

Необходимо е тукъ да се обясни по на прѣдъ общата фигура на римския лагеръ, вжтрѣшнитѣ му подразделения и способитѣ за укрѣпяването му.

Кастраметацията или постройката на лагеритѣ у римлянитѣ, най свър-

шена въ цѣлата древностъ, била единственната, основана на разумни начала. Римлянитѣ още отъ край време били избрали за лагеритѣ си форма на правилень *квадратъ*, като основателно я намирали за най прилична и удобна за установяването и съблюденieto на правилността и рѣда. Лагера на обиковенната римска консулска армия отъ 4 легиона ималъ по 2150 фута (около 900 кр.) въ всѣка страна на квадрата. Но понеже численната сила на легионитѣ не била всѣкога еднаква, то явявало се нужда по нѣкога да се увеличава или намалява дължината на странитѣ. Лагера се раздѣлялъ по цѣлата широчина отъ единъ *главень пжтъ* (*via principalis*) или улица 100 фута (40 кр.) широка, на двѣ части: *прегентурна* (*praetentura*) или прѣдна и по голѣма, и *ретентурна* (*retentura*) или задня и по малка. Въ първата се располагали легионитѣ, а въ другата военначалницитѣ, екстраординарнитѣ войски, аблектитѣ, площадитѣ за събиране на войскитѣ и други, — разнитѣ лагерни принадлежности, тяжеститѣ и пр. Върѣдъ ретентурната частъ и, по възможность, на високо мѣсто, се намирали *претория* (*praetorium*); квадратно, 200 фута (80 кр.) по странитѣ, мѣсто, върѣдъ което се располагала шатрата на прѣдводителя на армията, а задъ нея шатритѣ на състоявшитѣ при него чинове и слуги. Прѣдъ претория, по край прѣдния му фасъ и главния пжтъ, се располагали шатритѣ на трибунитѣ и префектитѣ обърнати къмъ легионитѣ надъ които тѣ началствували, заемайки 50 фута (20 кр.) джлбочина. Отъ дѣсната страна на претория, на расстояние 100 фута (40 кр.) отъ него, се располагали шатритѣ на квестора, помощницитѣ му и *квестория* (*quaestorium*) или площадъ, на която квестора раздавалъ на войницитѣ заплата и хра-